

Blýská se ekologické obnově lomů na lepší časy?

V odborné veřejnosti je již delší dobu rozšířené povědomí o velkém přírodovědném významu prostor ovlivněných těžbou nerostů a hornin. V poslední dekádě probíhající přírodovědné průzkumy opakovaně potvrzují mimořádné hodnoty a neobyčejný biologický potenciál těchto území v mnoha oblastech. Různé pískovny, štěrkovny, kamenolomy, velkolomy hnědého uhlí,

výsypky, odkaliště apod. představují náhradní biotopy pro řadu druhů, které v okolní velkoplošně obhospodařované zemědělské krajině již zanikly, nebo rychlým tempem mizí. Některé kdysi plošně rozšířené druhy živočichů jsou dnes svým výskytem v České republice vázány převážně, či dokonce výhradně, na posttěžební území. Jde často o druhy rychle ubývající, a tedy ohrožené celoevropsky.

Hlavní hodnota těžeben a výsypek spočívá v jejich pestrosti. Rozmanitost prostředí je daná především velkou mozaikovitostí ploch nacházejících se v různém sukcesním stadiu, a to vč. primárních fází, cenných z hlediska biodiverzity. Přitom odstranění veškerých úživných vrstev, průběžné pohyby příkrých svahů, případně na některých místech i fytoxicita dlouhodobě rané fáze sukcese blokují. Dalším důvodem je pestrost geologického podloží, mikroreliefu a různá úroveň zamokření.

Pro každou pískovnu, každý lom, je zpracován plán sanací a rekultivací. Jeho základem zůstává plošná obnova těžbou zabraného zemědělského a lesního půdního fondu a znovuvyužití půdy (ornice). Tedy sanace a nákladná technická (hydrická, zemědělská nebo lesnická) rekultivace, na jejíž realizaci musí vytvářet každá těžební společnost v průběhu těžby finanční rezervu. Při technických rekultivacích však bohužel dochází k odstranění všech hodnot zmíněných výše. Výsledkem je umělá krajina, z hlediska biodiverzity velmi chudá, často vyžadující dlouhodobé, či dokonce trvalé náklady na údržbu.

Jen progresivnější plány sanací a rekultivací z poslední doby počítají s ponecháváním 10 % ploch k samovolnému vývoji.

Jedním ze základních kroků potřebných pro změnu dnešního stavu je zákon o ochraně zemědělského půdního fondu. Zde se již naštěstí hledá řešení v podobě navýšení možného podílu rekultivovaného území ponechaného ekologické obnově, ať již v podobě ponechání samovolnému vývoji, nebo pro realizaci speciálního obnovního managementu (blokace určité fáze sukcese). Dalším úkolem bude nalezení cesty, jak uspořádané prostředky, které nebudou vynaloženy na realizaci původních plánů sanací a rekultivací, využít na jiné projekty zlepšující stav životního prostředí území postižených v minulosti těžbou. Zde by se nabízel např. odvod do Státního fondu životního prostředí ČR. Společného úsilí bude třeba k vysvětlení prospěšnosti ekologické obnovy v porovnání s technickými rekultivacemi veřejnosti.

Dnes, kdy je na dohled ukončení aktivní těžby hnědého uhlí v Sokolovské a Mostecké pánvi, je otázka naznačených změn využití ekologické obnovy pro postindustriální stanoviště aktuálnější než kdy jindy. Pro Českou republiku se také nabízí příležitost k naplnění závazků v rámci Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do r. 2030 a vhodný příspěvek k Desetiletí obnovy ekosystémů, vyhlášenému OSN v roce 2019.

Pavel Pešout

**ředitel sekce ochrany přírody a krajiny
AOPK ČR**

První číslo vyšlo v roce 1946
Ochrana přírody 4/2021 Ročník 76
Vychází 6× ročně
Cena ve stánkovém prodeji 49 Kč
Roční předplatné 234 Kč
Časopis státní ochrany přírody
The Nature Conservation Journal

© AOPK ČR, 2021. Všechna práva vyhrazena.
Žádná část tohoto časopisu nesmí být reprodukována či šířena bez písemného souhlasu vydavatele.
ISSN 1210-258X

Evidováno MK ČR pod e. č. E 6001

Vydává
AOPK ČR, Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha
a SJ ČR, Květnové nám. 3, 252 43 Příhonice
s podporou Správy Krkonošského národního parku, Správy NP Šumava, Správy NP Podyjí, Správy NP České Švýcarsko

Šéfredaktor RNDr. Zdeněk Patzelt
Redakční rada RNDr. Libor Ambrozek
● Mgr. Jiří Bašta ● prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc. ● Ing. Karel Drbal ● Ing. Michael Hošek ● prof. RNDr. Jakub Hruška, CSc.
● Mgr. et. Mgr. Karel Chobot, Ph.D.
● JUDr. Eva Mazancová ● doc. RNDr. Ladislav Miko, Ph.D. ● JUDr. Svatomír Mlčoch ● Ing. Jan Moravec ● RNDr. František Pelc (předseda)
● Ing. Pavel Pešout ● RNDr. Jan Plesník, CSc.
● RNDr. František Pojer ● Ing. Martin Starý
● Ing. Jakub Šafránek ● Ing. Martin Škorpík
● Mgr. Karolína Šulová

Adresa redakce
Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 11 – Chodov
tel. 951 421 247, 283 069 111
ochrana.prirody@nature.cz
www.casopis.ochranaprirody.cz
www.nature.cz

Distribuci pro předplatitele v ČR
jménem vydavatele zajišťuje firma SEND, s. r. o.,
Ve Žlíbků 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9;
tel. 225 985 235, GSM 777 728 757
send@send.cz, www.send.cz

Objednávky do zahraničí
vyřizuje Agentura ochrany přírody a krajiny ČR,
tel. 951 421 247
Tisk Tiskárna Unipress, s. r. o.
Grafická úprava a sazba Ing. Jan Mastný
Korektury PhDr. Radmila Pavelková

Toto číslo vychází 26. 8. 2021

Kompletní čísla časopisu a podrobný seznam literatury najdete na
www.casopis.ochranaprirody.cz.

